

LISA 1

AINEVALDKOND „KEEL JA KIRJANDUS“

Üldpädevuste arengu toetamine

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õppimise kaudu toetatakse õpilastes kõigi riikliku õppekava üldosas kirjeldatud üldpädevuste arengut. Üldpädevuste saavutamist toetab valdkonnaüleselt õppeainete eesmärgipärane lõimimine teiste valdkondade õppeainetega ning läbivate teemade õpilase jaoks tähenduslik käsitlemine. Selle tulemusel kujuneb õpilasel suutlikkus rakendada oma teadmisi ja oskusi eri olukordades, kujundada enda väärtushoiakuid ja -hinnanguid ning võimalus omandada ettekujutus ühiskonna kui terviku arengust. Seejuures on väga oluline aineõpetajate süsteemne ja järjepidev koostöö.

Valdkonnapädevus

Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk gümnaasiumis on kujundada õpilastes keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust mõista keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust ning väärtustada keelt ja kirjandust rahvusliku ning maailmakultuuri osana. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus väljenduses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjanduspädevus tähendab oskust eri liike tekste mõista, luua, analüüsida ja kriitiliselt hinnata.

Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et gümnaasiumi lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:

1. väärtustab keelt ja kirjandust kui (rahvus)kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendajat ning mõtlemiss- ja tunnetusvahendit, teadvustab keelt identiteedi osana, väärtustab keelelist ja kultuurilist mitmekesisust;
2. toimib keeleteadlikult, väljendub selgelt, eesmärgipäraselt ja üldkirjakeele normidele vastavalt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses, märkab ja arvestab keeles toimuvaid muutusi;
3. mõistab, analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki tekste ning eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit;

4. arendab oma loovvõimeid, kirjutab ja esitab eri tüüpi ning eri žanris tekste, kasutab tekstiloomes sobivaid ja asjakohaseid alustekste;
5. mõistab keele ja kirjanduse ühiskondlikku, ajaloolist ja kultuuriväärtust ning tähtsust iseenda arengus;
6. väärtustab lugemist, suunab oma lugemust, oskab ise valida kirjandusteoseid jm lugemisvara, arendab lugedes oma tunde-, kogemus- ja mõttemaailma, täiendab enda keeleja kultuuriteadmisi.

Läbivate teemade käsitlemine

- 1) **elukestev õpe ja karjääri kujundamine** – taotletakse õpilase kujunemist isiksuseks, kes on valmis õppima kogu elu, täitma erinevaid rolle muutuvast õpi-, elu- ja töökeskkonnas ning kujundama oma elu teadlike otsuste kaudu, sealhulgas tegema sobivaid haridus- ja tööalaseid valikuid;
- 2) **keskkond ja jätkusuutlik areng** – taotletakse õpilase kujunemist sotsiaalselt aktiivseks, vastutustundlikuks ja keskkonnateadlikuks inimeseks, kes hoiab ja kaitseb keskkonda ning väärtustades jätkusuutlikkust, on valmis leidma lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele;
- 3) **kodanikualgatus ja ettevõtlikkus** – taotletakse õpilase kujunemist aktiivseks ning vastutustundlikuks kogukonna- ja ühiskonnaliikmeks, kes mõistab ühiskonna toimimise põhimõtteid ja mehhanisme ning kodanikualgatuse tähtsust, tunneb end ühiskonnaliikmena ning toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele;
- 4) **kultuuriline identiteet** – taotletakse õpilase kujunemist kultuuriteadlikuks inimeseks, kes mõistab kultuuri osa inimeste mõtte- ja käitumisladi kujundajana ning kultuuride muutumist ajaloo vältel, kellel on ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja kultuuriga määratud elupraktikate eripärast ning kes väärtustab omakultuuri ja kultuurilist mitmekesisust ning on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis;
- 5) **teabekeskkond ja meediakasutus** – taotletakse õpilase kujunemist teadlikuks ja analüüsivaks inimeseks, kes tajub ja teadvustab adekvaatselt ümbritsevat teabekeskkonda, suudab meediamailma sisu ja allikaid kriitiliselt analüüsida ja kasutada, austab intellektuaalset omandit, oskab luua kvaliteetset meediasisu, arvestades oma eesmäärke ja ühiskonnas omaksvõetud suhtlemise norme, ning toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskkonnas;

- 6) **tehnoloogia ja innovatsioon** – taotletakse õpilase kujunemist uuendusaltiks ja nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt kasutada oskavaks inimeseks, kes tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas;
- 7) **tervis ja ohutus** – taotletakse õpilase kujunemist vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, kes on võimeline järgima tervislikku eluviisi, käituma turvaliselt ning osalema tervist edendava keskkonna kujundamises;
- 8) **väärtused ja kõlblus** – taotletakse õpilase kujunemist kõlbeliselt arenenud inimeseks, kes tunneb ühiskonnas üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid, järgib neid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, ning sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

Õppeainete lõimingu viisid teiste õppeainetega

Valdkonnasisene lõiming

Keeleõppes (6+3 kursust) lõimitakse mitmekülgsed keeleteadmised praktilise keeleoskusega. Keeleteadmisi täiendavad kursused kajastavad ühiskonna ja kultuuri toimimist, inimestevahelist suhtlemist nii kõnes kui ka kirjas, meediavaldkonna funktsioneerimist ja mõju. Keeleõppes valib õpetaja ühiskondlikult olulised autentsed tekstitüübid ja -liigid, mis peegeldavad suhtlustavasid ja -olukordi. Oskust tekste funktsionaalselt lugeda, neid mõista ja luua arendatakse lõimitud aine- ja tekstiõpetuse kaudu, mis seotakse praktilise eesti keele kursustel ortoloogia, grammatika ja leksika õpetamisega. Praktilised keelekursused on keskendatud õpilase suhtlus- ja väljendusoskuse arendamisele, eri liiki tekstide loomisele nii suulises kui ka kirjalikus vormis, vajaliku teabe hankimisele ja kasutamisele. Õigekirja- ja õigekeelsusteemasid korratakse kõigi kursuste vältel.

Kirjandusõppes (5 kursust) soodustatakse teksti- ja lugejakeskse lähenemise kaudu õpilase kirjandushuvi, arendatakse tema lugejavõimeid, mõtte- ja tundemaailma, kujundatakse eetilisi tõekspidamisi ja esteetilisi hoiakuid, pööratakse tähelepanu teksti kui terviku mõistmisele, selle analüüsimisele ja tõlgendamisele, vaadeldakse sõnakunsti poeetikat ja kujundikeele olemust, edendatakse väljendusoskust nii kõnes kui ka kirjas. Teksti- ja lugejakeskset kirjanduskäsitlust täiendab kirjanduslooline lähenemisviis, mis asetab teosed loomisaja ühiskondlik-kultuurilisse konteksti ning avab nende esteetilisi erijooni. Ilukirjandustekstide lugemise ja uurimise eesmärk gümnaasiumis on avardada õpilase elu- ja kultuurikogemust,

rikastada tema keeletunnetust, pakkuda inspiratsiooni ning toetada isiksuslikku arengut. Kursuste läbimise järjekord määratakse kindlaks kooli õppekavas. Keelekursuste õppesisu võib ka teisiti liigendada ja kursusi paralleelselt õpetada.

Valdkondadeülene lõiming

Keeleõppes lõimitakse mitmekülgsed keeleteadmised ja praktiline keeleoskus erinevate õppeainetega. Eesti keel on ühtaegu kooli õppekeel ja keskne õppeaine. Hea keeleoskus loob eeldused kõigi õppeainete edukaks omandamiseks ning toimetulekuks isiklikus ja avalikus elus. Samas arendavad kõik õppeained keelekasutuse põhipädevusi: sõnavara mõistmist ja kasutusoskust, teksti mõistmist ja tekstiloomet, pädevust suuliselt ja kirjalikult suhelda. Seega kujuneb õpilaste funktsionaalne ja kriitiline kirjaoskus välja mitte üksnes eesti keele, vaid kõigi õppeainete õppetegevuse tulemusel. Samas toimub keeleoskuse järjekindel ja teadlik arendamine siiski valdavalt keele- ja kirjandustundides, kuid pidev koostöö teiste ainete õpetajatega on kindlasti tulemuslik.

Kirjandust õppides ja erinevate autorite ilukirjanduslike tekstidega töötades arendatakse õpilaste teksti liigitamise, mõistmise ja analüüsimise oskust. Sotsiaalsed toetavad keeleõppe kursuseid erinevate arvamustlugude ja diskussioonidega tutvumisega parasjagu aktuaalsetel teemadel, samuti eri epohhide retoorika ja argumentatsiooni võrdlemist. Keele ja kirjanduse valdkonna loomulikem lõiming on seotud sotsiaalainete valdkonnaga, iseäranis ajaloo ja ühiskonnaõpetusega, mis pakuvad nii paralleelset materjali kirjandusõppele kui ka küllaldaselt õppesisu erinevate funktsionaalstiilides tekstide kirjutamisel. Sotsiaalainete õppimine aitab mõista inimese ja ühiskonna toimimist, kujundab oskust näha ühiskonna arengu seoseid keele muutumisega ajas, keelte genealoogilist sugulust, selle seotust riikide ja rahvastega. Kunstiainete õpet toetab eeskätt kirjanduse kui kunstiaine õppimine. Kirjandusteose analüüs soodustab arusaamist kunstilisest kujundist kui kunstiainete üldmõistest ja mis tahes kunstiteosest kui kunstiliste kujundite süsteemist, mis kannab teatavat autoripositsiooni ja sõnumit. Kirjandusteoste illustratsioonide analüüs toetab kujutava kunsti spetsiifika ja väljendusvahendite mõistmist. Kirjandusteose käsitlemise illustreerimine vastava ajastu muusikaga soodustab arusaamist muusika emotsionaalsest mõjust ning eri muusikavoolude eripärast ja seostest ajastu kunstisuundumustega. Muusikaõpetus toetab keeleõppes laulusõnade analüüsi, näiteks intertekstuaalsust, hoiakuid, koodivahetusi. Loodusained toetavad keele füsioloogiliste, neuroloogiliste ja geneetiliste aluste mõistmist; teiste loomaliikide kommunikatsiooni. Loodusluule lugemine ja esitamine, sellega seotud

esteetilis-emotsionaalsed elamused, samuti kirjandusteose looduskirjelduse kui kunstilise kujundi analüüs, selle tähenduse mõistmine teose kontekstis ergastab tähelepanu looduse ilule ja väärtustab loodust kui esteetiliste elamuste allikat.

Ainevaldkonna õppeained ja maht

Eesti keele kohustuslikud õppeained on eesti keel ja kirjandus. Keele ainekavas on riiklikult kohustuslikku 6 kursust, millele lisandub 3 kooli kohustuslikku kursust, ning kirjanduse ainekavas 5 on kohustuslikku kursust:

- eesti keele 6 kursust: „Teksti keel ja stiil“ , „Praktiline eesti keel I“, „Meedia ja mõjutamine“, „Praktiline eesti keel II“ , „Keel ja ühiskond“ ja „Praktiline eesti keel III“. Kooli poolt lisatud kohustuslikud kursused on „Eesti keele tasanduskursus“, „Eesti keele praktikum“ ja „Suuline ja kirjalik väljendusõpetus“.
- kirjanduse 5 kursust: „Pärimus ja kirjandus“, „Identiteet ja eesti kirjandus“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“, „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“, „Kirjandus ja ühiskond“.

EESTI KEEL

Kursuse nimetus	EESTI KEELE TASANDUSKURSUS. Eesti keele 1. kursus
Staatus	kooli kohustuslik kursus
Eelduskursused	-
Õpetamise aeg	10. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel korratatakse üle põhikooli eesti keele õpetuses õpitud levinumad õigekirjareeglid. Kursuse õppesisu: • Paber- ja <i>online</i>-sõnastike kasutamine: ÕS, võõrsõnade leksikon, keeleabi.eki.ee, keeleveeb.ee, keelevara.ee. • Eesti keele käänded. Astmevaheldus. Sõnaliigid. Pöörsõnad. Lauseliikmed. • Liht- ja liitlause. Otsekõne, üte, kiil. • Ortograafia: kaashäälikuühend, võõrsõnad, -ki ja -gi-liide; kokku- ja lahkukirjutamine, suur ja väike algustäht. Praktilised tööd: • rühmatööd, • töölehtede täitmine, • kontrolltööd. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on korranud üle põhikooli eesti keele materjali (eesti keele käänded. Sõnaliigid. Pöörsõnad. Lauseliikmed. Liht- ja liitlause. Otsekõne, üte, kiil. Ortograafia: kaashäälikuühend, võõrsõnad, -ki ja -gi-liide; kokku- ja lahkukirjutamine, suur ja väike algustäht). • teab ja kasutab korrektselt ortograafiareegleid; • tunneb kirjavahemärgistamise põhimõtteid, kirjavahemärgistab õigesti; • tunneb ja kasutab aktiivselt nii paber- kui ka <i>online</i>-sõnastikke.
Hindamine:	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimus on aktiivne osavõtt tundidest. Õpilane peab kohal käima vähemalt 80% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanekul.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: • Kraut, Einar, Ene Liivaste, Aili Tarvo. „Eesti õigekeel“. Koolibri, 2004. • Töölehed • Kiin, Aili, Aili Lunter. „Õtv: gümnaasiumi eesti õigekeele vihik“. Koolibri, 2017 Lisamaterjalid:

	• Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross. „Eesti keele käsiraamat“. EKSA, 2020. (veebis http://www.eki.ee/books/ekk09/) • keeleabi.eki.ee Eesti Keele Instituudi keelenõuanne • keeleveeb.ee sõnastike ja leksikonide kogu • keelevara.ee sõnastike ja leksikonide kogu • eki.ee Eesti Keele Instituudi kodulehekül
--	---

Kursuse nimetus	TEKSTI KEEL JA STIIL. Eesti keele 2. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	-
Õpetamise aeg	10. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: kursusel „Teksti keel ja stiil“ arendatakse põhjalikult žanriteadlikkust, käsitletakse erinevate tekstiliikide keele- ja stiilierinevusi nii grammatikas kui ka sõnavaras, selgitatakse kirjutamise võtteid ja tavasid eri tekstiliikide näitel. Antakse süstemaatiline ülevaade suhtlusolukorra teguritest ning suunatakse kirjutama erinevatel eesmärkidel, varieerima ja analüüsima enda tekstides tehtud keelevelikuid ning võrdlema erinevaid tekste. Kursuse õppesisu: Keele erinevad kasutusvaldkonnad (argi-, ilukirjandus-, teadus- ja tarbekeel). Keel suhtlus- ja tunnetusvahendina. Tekstiliigid. Suulise ja kirjaliku suhtluse ning teksti erinevused. Stiil ja stilistika. Asjalikkus ja isikupära. Viisakus ja sõbralik toon. Võimukus, vulgaarsus ja suhtlusvead. Ametlik stiil, publitsistlik stiil ning teadusstiil. Stiilivärving, stiiliviga; keele kasutusvaldkondade tüüpilised stiilivead. Ilukirjandusstiil ja poeetika. Eesti sõnavara; tähendus ja stiilijooned. Oma sõnavara rikastamise võimalused. Keele kujundlikkus ja loov keelekasutus. Tekstide võrdlev analüüs (eesmärgid, kasutuskontekst, grammatilised erijooned, sõnavara, stiil). Võrgusuhtluse keelevelikud. Teadlik kirjutamine. Kirjutamise eesmärk, adressaat, pealkiri, probleem, põhiidee. Teksti ainestik, materjali kogumine ja süstematiseerimine. Teema, selle varasemad käsitlused ja tahud. Teksti ülesehitus ja sidusus. Lõigu ülesanne (allteema, väide, selgitus, tõestus, järeldus, üldistus). Arutlev kirjutamine. Oma teksti toimetamine. Teadustekst. Uurimiseesmärgi sõnastamine. Materjali kirjeldamine ja usaldusväärsus. Uurimuse struktuur. Allikate refereerimise ja tsiteerimise eesmärgid. Lause- ja lõiguvüited; viitekirje. Võrdlemine, analüüsimine, üldistamine, järeldamine. Vormistamine. Arvustamine. Loomevargus ehk plagiaat. Praktilised tööd: • kontrolltööd, • rühmatööd. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • väljendub selgelt ja korrektselt nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses; • analüüsib tekstide sisu, eesmäärke, kasutuskonteksti, ülesehitust, sõnavara ning stiili; • koostab eri liiki tekste (arutlus, arvustus ja muud probleemkirjutised; teadustekstid jt); • seob tekste luues omavahel alustekste, refereerib, tsiteerib, parafraseerib ning kasutab viitamissüsteeme;

	- tunneb mõjutamise viise ja keelevahendeid, argumenteerib, nõustub esitatud väidetega või lükkab neid ümber nii suulises kui ka kirjalikus tekstis; - loob alustekstide põhjal uusi tekste, refereerib ja tsiteerib, kasutab viitamissüsteeme, väldib plagiaati; - oskab toimetada oma teksti.
Hindamine: Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub reeglina jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimused: I. 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamine (eri liiki tekstide koostamine, toimetamine ja analüüsimine; korrektne suuline ja kirjalik keelekasutus; kirjalike tekstide vormistamine vastavalt tekstiliigile; arutelud; rühmatööd; töölehtede täitmine; tekstilooma teoreetilise kirjanduse tundmine ja kasutamine; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). II. Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 80% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Ainetunnis jaotatavad töölehed Õpikud: „Kirjutamise kunst“ M. Ehala „Teksti- ja kõneõpetus“ M. Hage „Argumendi jõud“ M. Kaldjärv „Väikesed tarbetekstid“ M. Raadik „Eesti õigekeel“ E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo „Komistusi metafooridega“ A. Õim Lisamaterjalid: „Tekstist tekstini“ H. Hennoste, „Täna kirjutame kirjandit“ M. Hennoste „Tekstiõpetuse õpik“ M. Hennoste „Sissejuhatus tekstiõpetusse“ R. Kasik „Õige sõna - täpne mõte“ S. Maanso

Kursuse nimetus	PRAKTIINE EESTI KEEL I. Eesti keele 3. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	-
Õpetamise aeg	10. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Praktiline eesti keel I“ arendatakse nii suulist kui ka kirjalikku väljendusoskust, kasutades erinevaid stiilivõtteid ja keelendeid, sest nii kujundatakse oskust suhelda eri keskkondades eetilisel ja konteksti arvestades. Samuti õpitakse kasutama eri teabeallikaid ja hindama nende usaldusväärsust. Tekstide koostamisel tuleb osata kasutada korrektset kirjakeelt ja järgida teadlikult õpitud keelereegleid. Kursuse õppesisu: Kõnelemine Suuline esinemine ja suhtlus eri tüüpi olukordades. Argumenteerimine, veenmine; emotsionaalsus, toon, kehakeel. Kirjutamine Tarbetekstid: elulugu, avaldus, seletuskiri, taotlus, kiri ja e-kiri jt. Arvamustekstid. Arvamustekstide ülesehituse põhimõtted. Arvamustekstide koostamine ühiskonna- ja õpilaselu teemadel. Arvamusteksti kirjutamine alusteksti põhjal. Kokkuvõtte koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeleallikate teadlik kasutamine. Lugemine Seotud ja sidumata tekstide (nimestikud, graafikud, tabelid jm) mõistmine. Info otsing erinevatest allikatest. Süstemaatiline sõnavaraarendus (nt harvem sõnavara, sõnamoodustus, sõnavara täiendamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Kuulamine Teksti suhtlustähenduse ja eesmärgi mõistmine eri toiminguis, suhtluspartneri mõistmine dialoogis. Erinevate keelevariantide sotsiaalse tähenduse mõistmine. Praktilised tööd: • rühmatööd, • kontrolltööd, • tänavaküsitluse läbiviimine, • ametikirja kirjutamine. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti suuliselt ja kirjaliku arutleva teksti vormis; • koostab levinumaid tarbetekste; • oskab ühe alusteksti põhjal koostada referaati ja kokkuvõtet, vältides plagiaati; • tunneb põhilisi infootsingu võimalusi (sh elektroonilisi) ning oskab kasutada neis leiduvat infot oma tekstides; • võtab kuuldu ja loetut kokku nii suulises kui ka kirjalikus vormis;

	järgib kirjutades eesti õigekirja aluseid ja põhireegleid.
Hindamine: Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub reeglina jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimused: 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamine (rühmatööd; loovtööd; töölehtede täitmine; ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; arutelud; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). - Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 80% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: - Ehala, Martin, Mare Kitsnik. „Praktiline eesti keel: 10. klass“ I-III vihik. Künnamees. - Ehala, Martin. „Eesti keele struktuur“. Künnamees, 2001. - Ehala, Martin. „Eesti kirjakeel“. Künnamees, 2002. Lisamaterjalid: - Erelt, Tiiu. „Eesti ortograafia“. EKSA, 2016 - Erelt, Mati, Tiiu Erelt, Kristiina Ross „Eesti keele käsiraamat“. EKSA, 2020. (veebis http://www.eki.ee/books/ekk09/) - ÕS (veebis http://www.eki.ee/dict/qs/) - keeleabi.eki.ee Eesti Keele Instituudi keelenõuanne - keeleveeb.ee sõnastike ja leksikonide kogu - keelevara.ee sõnastike ja leksikonide kogu - eki.ee Eesti Keele Instituudi kodulehekül

Kursuse nimetus	MEEDIA JA MÕJUTAMINE. Eesti keele 4. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	10. klassi kursused
Õpetamise aeg	11. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Meedia ja mõjutamine“ keskendutakse infoühiskonnast arusaamisele, arendatakse eri liiki tekstide mõistmise, fakti ja arvamuse eristamise oskust. Tähtis on osata hankida eri allikatest teavet, analüüsida verbaalset teksti nii visuaalses kui ka audiovisuaalses keskkonnas ja tunda ära meedia mõjutamisvõtted. Samas arendatakse ka oskust kujundada ja väljendada oma arvamusi ja hoiakuid. Kursuse õppesisu: Kommunikatsioon. Lihtsaim kommunikatsioonimudel, kommunikatsiooni toimumise tingimused. Infoühiskond, demokraatliku infoühiskonna iseloomulikud jooned. Lühiülevaade meedia ajaloost. Meediakanalid. Muutused uue meedia ajastul, sotsiaalmeedia. Tekstiliigid. Tekst ja kontekst. Meediateksti vastuvõtu eripära. Olulisemad meediažanrid (uudis, reportaaž, intervjuu, arvamus). Kvaliteetajakirjanduse ja meelelahutusajakirjanduse erinevused. Eri tüüpi meediatekstide vastuvõtu spetsiifika; verbaalse teksti taju heli ja pildi kontekstis. Meediatekstide ja allikate usaldusväärsus. Meedia kui diskursuse kujundaja. Verbaalne ja visuaalne mõjutamine. Demagoogia- ja manipulatsioonivõtted; keeleline manipulatsioon. Meediaeetika ja meediakriitika. Oma seisukoha eetiline ja asjakohane sõnastamine. Autoripositsioon, infoallikad ja nende usaldusväärsus. Kriitiline ja teadlik lugemine. Fakti ja arvamuse eristamine. Meedia retoorika ning argumendid. Sotsiaalsete tunnuste ja müütide konstrueerimine meediatekstis. Reklaam (kommertsreklaam, poliitiline reklaam, sotsiaalreklaam). Reklaami sihtrühmad ja kanalid. Reklaam mainekujundusvahendina. Erandlik keelekasutus ning tähelepanu äratamise võtted. Reklaami varjatud sõnum. Reklaam ja seadused. Kriitilise reklaamitarbija kujundamine. Praktilised tööd: • rühmatööd; • vabalt valitud suunamudija (<i>influencer</i>'i) mõju analüüs ette antud küsimuste põhjal; • arvamust loo kirjutamine, vabal valitud trükireklaamide kriitiline analüüs; kontrolltöö. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • valdab ettekujutust lihtsamast kommunikatsioonimudelist ning meedia rollist infoühiskonnas; • tunneb meediakanaleid ja -žanre, nende tunnuseid ning meediateksti vastuvõtu eripära; • analüüsib vahetu ja vahendatud kommunikatsiooni erinevusi ja osalejate taotlusi;

	- oskab sõnastada teksti sõnumit, leiab viiteid ja vihjeid teistele tekstidele ning tõlgendab teksti seostuvate tekstide kontekstis; - eristab fakti arvamusest ning usaldusväärset infot küsitavast, kontrollib infohiku sisu tõesust; - tunneb meediatekstis ära argumendid ning põhilised verbaalsed ja visuaalsed mõjutamisvõtted; - analüüsib kriitiliselt reklaami ning mõistab reklaami varjatud sõnumit.
Hindamine: Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub reeglina jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimused: I. 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamine eri liiki tekstide koostamine, toimetamine ja analüüsimine; korrektne suuline ja kirjalik keelekasutus; kirjalike tekstide vormistamine vastavalt tekstiliigile; arutelud; rühmatööd; töölehtede täitmine; tekstilooma teoreetilise kirjanduse tundmine ja kasutamine; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). II. II Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 75% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Tunnis jaotatavad töölehed. Õpikud: „Meediaõpetus gümnaasiumile“ K. Kask „Veenmiskunst. Kõnekunst“ K. Aava Kogud: - dea.nlib.ee Digiteeritud Eesti ajalehed - digar.nlib.ee Eesti Rahvusraamatukogu digitaalarhiiv Lisamaterjalid: https://novaator.err.ee/k/meediataip - Õpiobjekt: Infosõda ja infokorratus: https://sisu.ut.ee/infosoda/et/ - Eestis ja välismaal ilmuvad ajalehed-ajakirjad - oppematerjalid.argument.ee Eesti Väitlusselts - veryverified.eu Meediapädevuse veebikursus - filmeducationframework.eu/ee „Filmihariduse käsiraamat“ - participationpool.eu SALTO meediapädevus - eall.ee Eesti Ajalehtede Liidu õppematerjal „Ajaleht koolitunnis“ - youtube.com videote jagamise keskkond - reklaam.ee Reklaamide kogu - eetika.ee Tartu Eetikakeskuse kodulehekül - etv.ee saadete järelvaatamise arhiiv

	• TV3 kodulehekül • Kanal 2 kodulehekül
--	---

Kursuse nimetus	PRAKTILINE EESTI KEEL II. Eesti keele 5. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	10. klassi kursused ning „Meedia ja mõjutamine“
Õpetamise aeg	11. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	<u>Kursuse lühikirjeldus:</u> Kursusel „Praktiline eesti keel II“ arendatakse lisaks keelereeglite omandamisele nii esinemis- kui ka kirjutamisoskust, keskendutakse tekstide kriitilisele hindamisele ning praktiseeritakse kokkuvõtte, referaadi, arvamuse, arvustuse ja essee kirjutamist. Arutlevate tekstide kirjutamisel järgitakse teksti loogilise ülesehituse, argumentide sõnastamise, põhjenduste ja seoste loomise ning näidete esitamise põhimõtteid. <u>Kursuse õppesisu:</u> Kõnelemine. Suuline suhtlus lähtuvalt olukorrast ja vestluspartnerist. Sama sõnumi edastamine erinevate keelevahenditega, keelelise väljenduse paindlikkus, otsesem ja kaudsem väljendumine. Ratsionaalsete, emotsionaalsete ja eetiliste argumentide kasutamine ning veenmine ja mõjutamine. Kirjutamine. Tarbekirjade koostamine: juhend, koosoleku memo, tegevuskava. Mitme allika põhjal kokkuvõtte või arvamusteksti kirjutamine. Ajakirjandustekstide koostamine: arvamyslugu, retsensioon, pressiteade. Veebitekstide koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Mõjutamisvõtted. Lugemine. Eri modaalsusega tekstide (kirjaliku, audiovisuaalse, hüpertextilise) tähenduse mõistmine. Teksti eesmärgi ja vaatenurga mõistmine, meediatekstide kriitiline analüüsimine. Teksti sisuliste ja keeleliste tunnuste põhjal elektrooniliste otsingustrateegiatega kasutamine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (üldkasutatavate võõrsõnade, ilukirjanduskeele sõnavara, käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Kuulamine. Ratsionaalsete, eetiliste ja emotsionaalsete argumentide eristamine suulises tekstis, kallutatuse ja manipuleerimise äratundmine. <u>Praktilised tööd:</u> • rühmatööd; • loovtööd; • töölehtede täitmine; ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; arutelud; • sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; • interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • argumenteerib veenvalt ja selgelt ning kaitseb oma seisukohti; • suudab jälgida suulist mõttearendust ning esitada ettekandjale küsimusi; • oskab analüüsida meediatekste ning teha eri allikaist pärineva info ja arutluskäikude põhjal kokkuvõtet;

	• oskab kirjutada arvamust ja retsensiooni, vältides plagiaati; • järgib kirjutades eesti õige kirja aluseid ja põhireegleid; • leiab loetud tekstidest huvitavaid sõnu ja väljendeid; • selgitab ja põhjendab teksti autori keelevalikuid.
Hindamine: Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub reeglina jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimused: 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamise (rühmatööd; loovtööd; töölehtede täitmine; ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; arutelud; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). - Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 75% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Tundides jaotatavad töölehed. Õpikud: • „Praktiline eesti keel: 11. klass“ I-III vihik M. Ehala, M. Kitsnik • „Eesti keele struktuur“ M. Ehala • „Eesti kirjakeel“ M. Ehala • „Eesti õigekeel“ E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo Lisamaterjalid: • „Eesti ortograafia“ T. Erelt • „Eesti keele käsiraamat“ M. Erelt, T. Erelt, K. Ross (veebis http://www.eki.ee/books/ekk09/) • ÕS (veebis http://www.eki.ee/dict/qs/) • keeleabi.eki.ee Eesti Keele Instituudi keelenõuanne • keeleveeb.ee sõnastike ja leksikonide kogu • keelevara.ee sõnastike ja leksikonide kogu • eki.ee Eesti Keele Instituudi kodulehekül

Kursuse nimetus	KEEL JA ÜHISKOND. Eesti keele 6. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	10. ja 11. klassi kursused
Õpetamise aeg	12. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Keel ja ühiskond“ vaadeldakse keelesugulust soome-ugri ja Euroopa keelte vahel, eesti keele struktuuri ja muutumist ajas, kirjakeele staatust ja ajalugu, erinevaid allkeeli ja nende kasutusvaldkondi, suulise keele eripära, koha- ja sotsiaalmurdeid ning keeleteketti. Arendatakse oskust sobivatest allikatest ja keskkondadest infot hankida ja praktikas rakendada. Kursuse õppesisu: Keele ülesanded: infovahetus, suhteloomine, identiteedi väljendamine, maailmapildi loomine. Keel kui märgisüsteem. Teised märgisüsteemid. Joonised, tabelid, skeemid ning teised üldistused. Pildikeel. Märgisüsteemide ühendamise tekstis. Kunst ja keel. Eesti keele eripära: häälikusüsteem, astmevaheldus, muutevormid, lausetüübid ja sõnajärg, sõnamoodustus. Eesti keel ja teised keeled. Eesti keel soome-ugri keelena. Euroopa ning maailma keeled (valikuliselt). Keelekontaktid saksa, vene, inglise ja soome keelega. Keele varieerumine ning muutumine. Tänapäevase kirjakeele kujunemine. Kirja- ja kõnekeel. Murdekeel ja kodumurre. Kirjakeele norm. Keeleline etikett. Keelekasutuse valdkonnad ning sotsiaalrühmade erikeeled. Släng. Aktsent. Eesti mitmekultuurilise ja mitmekeelse maana. Keeleline tolerantsus. Eesti keelepoliitika. Eesti keele kasutusvaldkonnad ja arendus: keeletehnoloogia, terminoloogia ja oskuskeel, ilukirjandus, tõlkekultuur. Eesti keele staatust ja tulevik. Praktilised tööd: • rühmatööd; • töölehtede täitmine; • ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; • arutelud; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; • interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine, kontrolltöö. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • mõistab ja oskab analüüsida keele rolli, funktsioone ja tähendust ühiskonnas; • tunneb eesti keele erijooni; • mõistab keele varieerumise olemust; • tunneb suulise ja kirjaliku keele norme ja etiketti; • oskab nimetada ajastuomaseid keelenähtusi.
Hindamine:	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu.

Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Hindamisele pääsemise tingimused: I. 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamine (rühmatööd; loovtööd; töölehtede täitmine; ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; arutelud; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). II. II Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 80% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed Õpikud: • „Keel ja ühiskond“ M. Ehala, K. Habicht, P. Kehayov, A. Zabrodskaja • „Eesti keele struktuur“ M. Ehala • „Eesti kirjakeel“ M. Ehala • „Eesti õigekeel“ E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo Lisamaterjal: • „Eesti ortograafia“ T. Erelt • „Eesti keele käsiraamat“ M. Erelt, T. Erelt, K. Ross (veebis http://www.eki.ee/books/ekk09/) • ÕS (veebis http://www.eki.ee/dict/qs/) • „Eesti keele seletav sõnaraamat“ (veebis http://www.eki.ee/dict/ekss/) • „Esimene eesti slängi sõnaraamat“ M. Loog (veebis http://www.eki.ee/dict/slang/) • „Võõrsõnastik“ • keeleabi.eki.ee Eesti Keele Instituudi keelenõuanne • keeleveeb.ee sõnastike ja leksikonide kogu • keelevara.ee sõnastike ja leksikonide kogu • eki.ee Eesti Keele Instituudi kodulehekülg • fennougria.ee Fenno-Ugria Asutuse koduleht • murre.ut.ee/vakkur/Korpused Tartu Ülikooli vana kirjakeele korpus

Kursuse nimetus	PRAKTILINE EESTI KEEL III. Eesti keele 7. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	10. ja 11. klassi kursused ning „Keel ja ühiskond“
Õpetamise aeg	12. klassis
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Praktiline eesti keel III“ keskendutakse suhtlemisoskuse arendamisele, eri liiki tekstide vastuvõtule ja loomisele, sh arutluse, kokkuvõtte ja lühiuurimuse kirjutamisele ning õigekeelsusküsimuste kordamisele. Kursuse õppesisu: Kõnelemine. Keeleline väljendusrikkus mõtteid, tundeid ja hinnanguid väljendades. Stiilivahendite, emotsionaalsuse ja tooni kasutamine erineva mõju saavutamiseks suulises esinemises ja väitluses. Kirjutamine. Arutleva artikli kirjutamine eri tüüpi (tekstiliste, pildiliste, audiovisuaalsete; lineaarsete, mittelineaarsete, hüpertekstiliste) alustekstide põhjal. Tarbetekstide (projekti ja kandidaadi põhjenduse, tegevusaruande) koostamine. Õigekirja- ja õigekeelsusküsimuste kordamine. Keeleallikate teadlik kasutamine. Lugemine. Keeruka struktuuriga ja eri modaalsusega tekstide mõistmine. Keeruka kujundliku väljenduse mõistmine. Süstemaatiline sõnavaraarendus (akadeemilisele ja haritud stiilile omaste võõrsõnade, lendväljendite, ilukirjanduskeele kõrgstiilse sõnavara ning käsitletavate teemadega seotud terminoloogia omandamine, kinnistamine ja praktiline kasutamine). Teabeotsingu oskuste tõhustamine. Kuulamine. Keeruka struktuuriga suulise teksti konspekteerimine. Väitluse juhtimine ning seal esile kerkinud argumentidest kokkuvõtte tegemine. Kirjutamise, lugemise ja kuulamise kõrval on kursusel väga olulisel kohal ka süntaks. Lauseliikmed. Tegusõna ja öeldis. Verbirektsioon. Eitus. Subjekti ja objekti funktsioon ja tunnused. Määrus. Täiend. Liht- ja liitlause. Liitlause liigid. Lauselühendid ja nende funktsioonid. Eesti keele sõnajärg. Praktilised tööd: • rühmatööd, • individuaaltööd, • kontrolltööd. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • oskab edasi anda tähendusvarjundeid, tajub keelendite konnotatiivseid tähendusi ning mõistab vihjelist keelekasutust; • oskab veenvalt ja selgelt argumenteerida ning kaitsta oma seisukohti nii suulises kui ka kirjalikus kõnes; • oskab konspekteerida suulist esitust; • oskab edastada eri allikaist saadud infot ja arutluskäike ning siduda neid oma hinnangute ja seisukohtadega; • oskab koostada tarbetekste; • tunneb teadusstiili tunnuseid ning koostab eakohast teadusteksti, vältides plagiaati;

	• kasutab elektroonilisi teabeotsinguid ning suudab hinnata teabe usaldusväärsust; • valdab eesti kirjakeelt ning rikastab oma sõnavara.
Hindamine: Õpetaja valib kas I või II hindamisvõimaluse	Eristav hindamine. Kursuse koondhinne moodustub reeglina jooksvatest hinnetest. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes ja kontrolltööde graafikus vastavate tööde arvu. Hindamisele pääsemise tingimused: I. 1. Tundides aktiivne osalemine. 2. Praktiliste ja/või kontrolltööde sooritamine (rühmatööd; loovtööd; töölehtede täitmine; ajastuomaste keelenähtuste analüüsimine; arutelud; sõnaraamatute ja teatmeteoste tundmine ning kasutamine; interneti keelekeskkonna ja keelekogude tundmine ning kasutamine). II. II Kursuse hinne kujuneb jooksvatest hinnetest, kuid õpilane peab kohal käima vähemalt 80% tundidest. Kui puudumisi on rohkem, tuleb sooritada kursuse lõpus kirjalik arvestus kogu kursusel õpitu peale. Kursusehinnet arvestatakse eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed Õpikud: • „Praktiline eesti keel: 12. klass“ I-III vihik (M. Ehala, M. Kitsnik) • „Eesti keele struktuur“ M. Ehala • „Eesti kirjakeel“ M. Ehala • „Eesti õigekeel“ E. Kraut, E. Liivaste, A. Tarvo Lisamaterjalid: • „Eesti ortograafia“ T. Erelt • „Eesti keele käsiraamat“ M. Erelt, T. Erelt, K. Ross (veebis http://www.eki.ee/books/ekk09/) • ÕS (veebis http://www.eki.ee/dict/qs/) • keeleabi.eki.ee Eesti Keele Instituudi keelenõuanne • keeleveeb.ee sõnastike ja leksikonide kogu • keelevara.ee sõnastike ja leksikonide kogu • eki.ee Eesti Keele Instituudi kodulehekülg

Kursuse nimetus	SUULINE JA KIRJALIK VÄLJENDUSÕPETUS. Eesti keele 8. kursus
Staatus	kooli kohustuslik kursus
Eelduskursused	GRÕK kohustuslikud eesti keele ja kirjanduse kursused
Õpetamise aeg	12. klass
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Suuline ja kirjalik väljendusõpetus“ keskendutakse ortograafia põhimõtetele ning osatakse kasutada keelekäsiraamatuid. Osatakse luua terviklikke sidusaid tarbe- ja teadustekste. Osatakse ette valmistada erialast sõnavõttu ning auditooriumi ees esineda. Kursuse õppesisu: • Veebis olevate keelekäsiraamatute ja -hooldeallikate kasutamine. • Suulise ja kirjaliku teksti erinevus. • Alustekstist lähtuv kirjutamine. Retsensiooni tunnusjooned. • Sõnavõtu ettevalmistamine. Informatiivne ettekanne. Ettekande struktuur. • Avalik esinemine. Toimetulek kuulajate küsimustega, eetiline kritiseerimine. • Kantseliidi, nominaalstiili ja stampkeelendite vältimine. • Selge ja tihe tekst. Praktilised tööd: • alustekstist lähtuv kirjutamine (retsensioon) ja selle ette kandmine; • kõnevõistluse korraldamine, rühmatööd. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • liigendab teksti loogilisteks üksusteks (peatükid, alapeatükid, lõigud, laused), et hõlbustada teksti lugemist ja mõistmist; • tunneb kasutatava keele toimimise loogikat ning järgib kõneldes ja kirjutades selles kehtivaid õige kirja-, hääldus-, interpunktsiooni- jm reegleid ja soovitusi; kasutab sõnastikku, et leida sõna tähendus, õigekiri, sünonüüm, võõrkeelne vaste vm; • suudab ka keerukaid mõtteid, ideid ja kontseptsioone suuliselt esitades väljendada end selgelt, ladusalt, lühidalt, konkreetset ja vastuvõtjatele arusaadavalt. • mõistab keele varieerumise olemust ning oskab kasutada erinevaid võtteid meeleolude, tunnete jm paremaks edasiandmiseks vastavalt valitud tekstiliigile; • oskab teadlikumalt kasutada kirjalikku teksti oma loominguliste ideede paremaks edasiandmiseks.
Hindamine	Mitteeristav. Arvestatud/mittearvestatud. Kursuse hinne kujuneb jooksvatest töödest. Kursuse arvestatud saamiseks on vajalik aktiivne osavõtt õppetööst (vähemalt 80% tundidest) ja kõigi kursuse jooksul tehtud tööde positiivsete sooritamine ja esitamine. Õpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet ei arvestata eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.

Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: • „Teksti- ja kõneõpetus. Gümnaasiumi eesti keele töövihik“ Maaja Hage 2006, Koolibri • „Eesti keele väljendusõpetus“ Kasik, Reet, Mati Erelt, Tiit Erelt 2011, Emakeele Selts Lisamaterjalid: • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001. • „Mõned märkused meie uuemate arvustuste ja arvustajate üle“ Anton Jürenstein, 1918, Kirmus (https://galerii.kirmus.ee/erni/kogu/jyrg03.html) • „Kirjanduse lugemisest“ Daniel Palgi, 1924 (https://galerii.kirmus.ee/erni/pead/24pea01.html)
-----------------------	--

Kursuse nimetus	EESTI KEELE PRAKTIKUM. Eesti keele 9. kursus
Staatus	kooli kohustuslik kursus
Eelduskursused	GRÕK kohustuslikud eesti keele ja kirjanduse kursused
Õpetamise aeg	12. klass
Kursuse lühikirjeldus õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursusel „Eesti keele praktikum“ kinnistatakse teadmisi eesti keele riigieksami kohta. Kursuse õppesisu: • korraldatakse üle ja kinnistatakse tekstilooma eesmärgid (erinevad kirjutamisülesanded); • oskab koguda ainetikku oma väidete toetamiseks; • tunneb ja teab struktuuri ja lõikudevahelise sidususe mõisteid; • teab ja oskab eesti keele grammatika keerulisemaid aspekte (kordavad harjutused) ning argumenteerib erinevate kirjutamisülesannete abil; • kursusel lahendatakse erinevaid funktsionaalset lugemist toetavaid ülesandeid, kinnistatakse riigieksamil nõutavat küsimustele vastamise vormistust ja nõudeid. Praktilised tööd: • lugemisülesannete lahendamine, • näidiskirjandite analüüsimine. Õpetaja võib teha jooksvalt muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • omab arusaama ainetevahelisest lõimingust ja oskab kasutada koolitee jooksul kogutud informatsiooni oma väidete kirjalikuks tõestamiseks; • mõistab tekstilooma erinevaid etappe ja oskab siduda teadmisi üheks terviklikuks tekstiks; • suudab oma mõtteid ja arvamusi kirjalikus tekstis väljendada isikupäraselt; • oskab läheneda loovalt erinevatele ühiskondlikele teemadele; • oskab leida tekstist vajalikku informatsiooni ja suudab seda nõuete järgi vastuseks vormistada; • mõistab keele varieerumise olemust ning oskab kasutada erinevaid võtteid meeleolude, tunnete jm paremaks edasiandmiseks vastavalt valitud tekstiliigile; • oskab teadlikumalt kasutada kirjalikku teksti oma loominguliste ideede paremaks edasiandmiseks.
Hindamine	Mitteeristav. Arvestatud/mittearvestatud. Kursuse hinne kujuneb jooksvatest töödest. Kursuse arvestatud saamiseks on vajalik aktiivne osavõtt õppetööst (vähemalt 80% tundidest) ja kõigi kursuse jooksul tehtud tööde positiivsete sooritamise ja esitamise. Õpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet ei arvestata eesti keele kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: • Valk, Maarja „Valmistu eesti keele riigieksamiks“. Maurus

	• Hennoste, Helve. „Tekstist tekstini 2019“. Argo, 2019. • Hennoste, Helve. „Tekstist tekstini 2020“. Argo, 2020. • Hennoste, Helve. „Tekstist tekstini 2021“. Argo, 2021. • Hennoste, Helve. „Tekstist tekstini 2022“. Argo, 2022. • Maanso Sven. „Õige sõna – täpne mõte“. Koolibri, 2000. Lisamaterjalid: • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001. • Tartu Ülikooli loodud Eksamieksperdi blogi sissekanded.
--	--

KIRJANDUS

Kursuse nimetus	PÄRIMUS JA KIRJANDUS. Kirjanduse 1. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	-
Õpetamise aeg	10. klassis
Kursuse lühikirjeldus, õppesisu ja praktilised tööd	<u>Kursuse lühikirjeldus:</u> Kursusel „Pärimus ja kirjandus“ käsitletakse kirjanduse mütoloogilisi ja pärimuslikke juuri ning kultuuri järjepidevust iidsetest aegadest tänaseni. Pärimusel põhineva ilukirjanduse varal selgitatakse, kui suurel määral tugineb kogu kultuur arhetüüpidele ja müütilistele motiividele. Kursusel käsitletakse tänapäeva kirjanduse seoseid näiteks antiikmütide, piiblilugude ning eestlaste mütoloogilise maailmapildiga. <u>Kursuse õppesisu:</u> Pärimus ja folkloor. Pärandi funktsioonid ühiskonnas. Pärimuse kogemine, kogumine ja säilitamine. Rahvaluule olemus, põhiliigid ja žanrid. Folkloor internetis ja avalikus ruumis. Müüdid tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas. Intertekstuaalsus. Argimütoloogia. Muinasjutt kirjanduses (nt Paul-Eerik Rummo „Tuhkatriinumäng“, Maurice Maeterlinck „Sinilind“, Paulo Coelho „Alkeemik“, Antoine de Saint-Exupéry „Väike prints“). Müüdi olemus ja liigid. Müütiline aeg ja ruum. Eri rahvaste loomis- ja hävingumüüte. Antiikmüüdid ja Homerose eeposed Euroopa kirjanduse lätena. Antiikmütide tõlgendused. Arhetüüpsed müüdimotiivid. Arhetüüpseid tegelasi müütidest (nt Odysseus, Achilles, Narkissos, Pygmalion, Sisypheos, Oidipus). Antiikmüüdid teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm). Piibel kui Euroopa kultuuri tüvitekst. Piiblilood ja nende tõlgendused (nt Dante Alighieri, Mihhail Bulgakov, A.H. Tammsaare „Juudit“). Piiblimotiivid luules (nt J. W. von Goethe, Betti Alver, Ernst Enno, Karl Ristikivi, Uku Masing, Doris Kareva). Vana ja uue testamendi tegelasi. Piiblilood teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater, arhitektuur jm). Eepos. Keskaegsed kangelaseeposed. Kangelase arhetüüp. Rahvuseeposed (nt „Kalevala“). „Kalevipoeg“ kui tüvitekst. Rahvuseepose sünnilugu, tegelased ja motiivistik. „Kalevipoja“ tegelaskujud ja motiivid kirjanduses ka teistes kultuurivaldkondades (nt koomiks, kujutav kunst, muusika, teater) ja avalikus ruumis (nt reklaam, meemid, poliitika, tänavakunst). Eestlaste mütoloogiline maailmapilt (nt Friedrich Robert Faehlmann, Matthias Johann Eisen, Lennart Meri, Hasso Krull, Valdur Mikita). Mütoloogilised narratiivid ja tegelased eesti folklooris ja kirjanduses (nt August Kitzberg Andrus Kivirähk jt). Müütilisi tegelasi (nt vanapagan, libahunt, kratt, hiidnaine). Paroodia: rahvusmütoloogia kõverpeeglis (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“, Indrek Hargla „French ja Koulu“). Eesti mütoloogiline maailmapilt teistes kunstivaldkondades (kujutav kunst, muusika, film, teater jm). Mütoloogiline mõõde eri žanrites. Maagiline realism (nt Gabriel

	García Márquez, Jorge Luis Borges, Haruki Murakami, Mehis Heinsaar, Andrus Kivirähk jt). Õuduskirjandus (nt Edgar Allan Poe, Howard P. Lovecraft, Stephen King, Indrek Hargla jt). Mõisted: allusioon, arhetüüp, eepos, folkloor, intertekstuaalsus, maagiline realism, mütoloogia, müüt, paroodia, pärimus, saaga, tüvitekst, õuduskirjandus. Praktilised tööd: • arutelud, rühmatööd, ettekanded, • töölehtede täitmine, kirjadid ja arutlused. Õpetaja võib jooksvalt teha muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on läbi lugenud vähemalt kolm tervikteost, ilukirjandusteoste katkendeid ja kursuse sisuga seotud teabetekste; • analüüsib ja tõlgendab loetud tekste nii suuliselt kui ka kirjalikult ühisarutelus ja individuaalselt, jagab oma lugemiskogemusi ning kasutab seejuures õigesti õpitud põhimõisteid; • mõtestab pärandkultuuri olemust, funktsioone, väljendusvõimalusi ja tähendust tänapäeva kultuuris ja ühiskonnas ning iseenda kogemuse põhjal; • nimetab müütide ja arhetüüpsete tegelastega seotud narratiive ja süžeid ning arhetüüpseid müüdimotiive, leiab neid käsitletavatest ilukirjandusteostest; • kirjeldab eesti rahvuseepose sünnilugu ja sisu, kultuuri- ja rahvusloolist tähtsust, nimetab eepose arhetüüpseid tegelasi, teemasid ja motiive ning analüüsib nende kasutamist teiste autorite loomingus.
Hindamine	Eristav. Koondhinde moodustavad analüüsitööd, suulised diskussioonid/ettekanded ning loovtööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu, vormi ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: • „Müüt ja kirjandus“ P. Espak, L. Ots • „Vanem eesti kirjandus“ L. Epner, S. Olesk, K. Metste • „Maailmakirjandus. Antiik. Kreeka. Rooma“ I. Šaitanov • „Maailmakirjandus. Barokk. Klassitsism. Valgustus“ I. Šaitanov • „Maailmakirjandus. 19. sajand. Romantism. Realism“, I. Šaitanov Lisamaterjalid: • „Maailmakirjandus“ 1. ja 2. osa J. Talvet • „Maailmakirjanduse lugemik“ J. Talvet jt • „Gilgamešist „Puhastuseni“ A. Lunter • „Iidsete aegade lood I-II“ M. Stephanides • „Hellase valgus“ D. Dilyté • „Vanakreeka muistendid ja pärimused“ E. Petiška • „Antiikmütoloogia“ E. Hamilton • „Loovus. Võtteid loovuse arendamiseks eesti keele ja kirjanduse tundides“ Ü. Mäekivi, M. Lips

	• „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omaäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001
--	---

Kursuse nimetus	IDENTITEET JA EESTI KIRJANDUS. Kirjanduse 2. kursus
Staatuse	kohustuslik kursus
Eelduskursused	-
Õpetamise aeg	10. klassis
Kursuse lühikirjeldus, õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Kursus keskendub identiteediloomele, eeskätt sotsiaalse, rahvusliku ja kultuurilise identiteedi kujutamisele eesti kirjanduse näitel. Kursus aitab õpilasel mõista kirjanduse rolli identiteetide peegeldaja ja kujundajana ning ühtlasi näidata, kuidas identiteedid ajas ja ruumis dünaamilise ja dialoogilise protsessi käigus muutuvad, samastumist ja eristumist võimaldavad. Kursuse fookuses on rahvusliku identiteediga – eeskätt eestlusega – seotud teemad ja probleemid nii ajaloo kui ka tänapäeva vaatenurgast. Kursuse õppesisu: Kirjandus eestlaste rahvusliku identiteedi kujundaja ja peegeldajana. Rahvuslikud narratiivid, sümbol- ja väärtussüsteemid kirjanduses. Läti Henriku kroonika. Eesti kirjanduse ja eestluse teke (nt Kristjan Jaak Peterson, Friedrich Robert Faehlmann). Rahvuslik ärkamisaeg (nt Lydia Koidula, Friedrich Reinhold Kreutzwald, Eduard Bornhöhe). Ärkamisaja sündmuste ja isikute kujutamine kirjanduses (nt Jaan Kross „Taevakivi“, Madis Kõiv ja Vaino Vahing „Faehlmann“, Loone Ots „Koidula veri“ jt). Rahvusromantiline luule (nt Juhan Liiv, Lydia Koidula jt). Eestlase ja eestluse kujutamine kirjanduses. Põlvkondlikud püüdlused ja ideaalid, väärtused ja traditsioonid (nt Noor-Eesti ja Siuru; A.H.Tammsaare „Tõde ja õigus“ I osa, „Ma armastasin sakslast“, Mats Traat „Tants aurukatla ümber“, Jaan Kross „Wikmani poisid“, Andrus Kivirähk, „Mees, kes teadis ussisõnu“ jt). Eestlase kuvand luules (nt Juhan Liiv, Karl Ristikivi, Mats Traat, Kalju Lepik, Hando Runnel, Paul-Eerik Rummo, Kivisildnik, fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin). Mälu- ja traumakirjandus. Teine maailmasõda ja selle järelmõjud, nõukogude okupatsioon (nt Viivi Luik „Seitsmes rahukevad“, Arved Viirlaid „Ristideta hauad“, Heino Kiik „Maria Siberimaal“, Ene Mihkelson „Katkuhaud“, Leelo Tungal „Seltsimees laps“ jt). Eestlane paguluses (nt Karl Ristikivi, August Gailit, Valev Uibopuu, Ilmar Talve, Helga Nõu). Memuaarid, omaeluloolisus ajaloo taustal (nt Raimond Kaugver, Jaan Kaplinski, Andrei Hvostov, Viivi Luik „Kuldne kroon“). Kollektiivsete identiteetide kajastusi kirjanduses. Kirjaniku identiteet ja positsioon Eesti ühiskonnas. Sotsialistliku realismi kaanon (nt Juhan Smuul, Hans Leberecht). Kuldsed kuuekümnendad ja luuleuuendus (nt Artur Alliksaar, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Viivi Luik, Hando Runnel, Jüri Üdi). Murdekeelne kirjandus (nt Mats Traat, Nikolai Baturin, Madis Kõiv, Kauksi Ülle, Aapo Ilves, Merca). Baltisaksa kirjandus (nt Siegfried von Vegesack). Eestivene kirjandus (nt Igor Kotjuh, Andrei Ivanov, P.I. Filimonov, Sveta Grigorjeva). Subkultuurilised identiteedid (nt punk- ja räppluule). Põlvkondlik identiteet ja kirjandusrühmitused. Sooline identiteet (nt Elo Viiding, Triin

	Soomets, Maarja Kangro, Sveta Grigorjeva, Kristiina Ehin, Jim Ashilevi). Loodus ja keskkond identiteedi kujundajana. Paigaidentiteet minevikus ja tänapäeval, eestlase muutunud elukeskkond (nt A.H.Tammsaare, August Mälg, Mati Unt, Tõnu Õnnepalu, Valdur Mikita jt). Looduslühirika (nt Juhan Liiv, Ernst Enno, Debora Vaarandi, Carolina Pihelgas, Andrus Kasemaa). Kliimakriisi väljendusi (nt Jaan Kaplinski, Hasso Krull, Maarja Pärtna). Mõisted: identiteet, kirjanduskaanon, murdeluule, mälukirjandus, pagulaskirjandus, punkluule, rahvuskirjandus, reisikiri, rääpluule, subkultuur, sümbol, traumakirjandus. Praktilised tööd: • arutelud, rühmatööd, ettekanded, • töölehtede täitmine, kirjandid ja arutlused. Õpetaja võib jooksvalt teha muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on lugenud läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe luulekogu, vahendab oma lugemis- ja kultuurikogemust nii rühmaaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; • analüüsib ja tõlgendab erinevate identiteedivormide kujutamist eri ajajärgude kirjandusteostes, kirjutab loetud teostele tuginedes arutluse; • kirjeldab ja võrdleb kirjandusteostele tuginedes eestlase kultuurimälu ja väärtusmaailma muutumist eri ajajärgudel; • arutleb loetud teoseid või tekstikatkendeid analüüsides ühiskondlike ja kultuuriliste teemade, probleemide ja sündmuste üle ning toob nende kohta tekstist näiteid; • analüüsib loetud proosa-, luule- ja draamateoste vormivõtteid ning nimetab olulisemaid motiive ja kujundeid, iseloomustab kompositsiooni ning vaatepunkti.
Hindamine	Eristav. Kursuse koondhinde moodustavad suulised diskussioonid/ettekanded, kirjandid/artiklid ning protsessi hindavad tööd. Kursus võib lõppeda ka arvestustööga. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanekul.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed Õpikud: • „Vanem eesti kirjandus“ L. Epner, S. Olesk, K. Metste • „20. sajandi I poole eesti kirjandus“ E. Annus • „Uuem eesti kirjandus“ E. Annus Lisamaterjalid: • „Eesti vanem kirjandus“ H. Salu • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001

Kursuse nimetus	AJASTUD, VOOLUD JA ŽANRID KIRJANDUSES I. Kirjanduse 3. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	Varasemad kohustuslikud kursused
Õpetamise aeg	11. klassis
Kursuse lühikirjeldus, õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Ajavahemikku antiigist romantismini hõlmava kursuse „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses I“ raames käsitletakse maailmakultuuri kui terviku arengut, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses. Kursuse eesmärk on kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujundamine ning kirjandusteoste oma aja, voolu või žanri kontekstis analüüsimine. Kursuse õppesisu: Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine antiigist kuni romantismini. Žanri olemus, žanrite kujunemine ja muutumine. Kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eepika, lüürika ja dramaatika arenguid kirjandusloos. Näiteid erinevatest ajastutest ja vooludest, eesti ja maailmakirjandusest. Kirjanduse seosed ühiskondlike, kultuuriliste ja ajalooliste muutustega. Dramaatika. Tragöödia ja komöödia teke ja areng. Antiiktragöödia, keskaegne liturgiline draama, renessansiaegne draama, <i>commedia dell'arte</i>, romantiline draama, psühholoogiline draama (nt Sophokles, William Shakespeare, Molière, Johann Wolfgang Goethe, Friedrich Schiller, Nikolai Gogol, Lydia Koidula). Lüürika ja lüroepika. Luulevormide ja -žanrite teke ja areng. Ood, hümn, epigramm, valm, ballaad, poem, sonett (nt Aisopos, Sappho, Dante Alighieri, Francesco Petrarca, William Shakespeare, Johann Wolfgang von Goethe, William Blake, Aleksandr Puškin, George Gordon Byron, Sándor Petőfi, Heinrich Heine, Kristjan Jaak Peterson, Lydia Koidula). Luulet eri rahvastelt. Eepika. Eepos antiigis, keskajal ja romantismis. Novelli teke ja areng (nt Giovanni Boccaccio, Edgar Allan Poe, Guy de Maupassant). Romaani teke ja areng (nt Rabelais, Cervantes). Valgustuskirjandus. Filosoofiline ja satiiriline proosa (nt Voltaire, Daniel Defoe). Valgustuskirjandus Eestis. Romantismi kujunemine ja tunnused. Romantiline romaan (nt Johann Wolfgang von Goethe, Alexandre Dumas, Emily Jane Brontë, Victor Hugo, Prosper Mérimée). Värssromaan (nt Aleksandr Puškin). Kirjanduslikud väikevormid: miniatuur, aforism. Mõisted: aforism, ballaad, draama, dramaatika, eepika, eepos, epigramm, hümn, jutustus, kirjandusvool, klassitsism, komöödia, luule, lüürika, lüroepika, miniatuur, novell, poem, proosa, realism, romaan, romantism, rüütliromaan, satiir, sonett, žanr, tragöödia, valm, värssromaan. Praktilised tööd: • arutelud, rühmatööd, ettekanded, • töölehtede täitmine, kirjandid ja arutlused. Õpetaja võib jooksvalt teha muudatusi õppesisus.

Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on lugenud läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi; • selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust antiikkirjandusest romantismini ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga, arutleb ja hindab sellest tulenevalt erinevaid seisukohti, teemasid ja probleeme; • leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi ning eristab tekstinäidete põhjal eri žanre, nende väljenduslaadi ja ülesehitust; • analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust.
Hindamine	Eristav. Koondhinde moodustavad analüüsitööd, suulised diskussioonid/ettekanded ning loovtööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu, vormi ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed Õpikud: • „Kirjandus antiigist renessansini“ A. Nahkur • „Kirjandus barokist romantismini“ A. Nahkur • „Maailmakirjanduse õpik gümnaasiumile. Antiik. Kesk- ja renessans.“ K. Kalamees • „Maailmakirjanduse õpik gümnaasiumile. 17.-19. saj“ K. Kalamees • „Maailmakirjandus. Antiik. Kreeka. Rooma“ I. Šaitanov • „Maailmakirjandus. Barokk. Klassitsism. Valgustus“ I. Šaitanov Lisamaterjalid: • „Kirjanduse kõnetus“ S. Nootre • „Maailmakirjandus“ 1. ja 2. osa J. Talvet • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001

Kursuse nimetus	AJASTUD, VOOLUD JA ŽANRID KIRJANDUSES II. Kirjanduse 4. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	Eelnevad kohustuslikud kursused
Õpetamise aeg	11. klassis
Kursuse lühikirjeldus, õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: Ajavahemikku realismist postmodernismini hõlmava kursuse „Ajastud, voolud ja žanrid kirjanduses II“ raames käsitletakse maailmakultuuri kui terviku arengut, mis avaldub paljude Euroopa rahvuskirjanduste mitmekesisuses. Kursuse eesmärk on kultuuriteadvuse ja süsteemsemate kirjandusteadmiste kujundamine ning kirjandusteoste oma aja, voolu või žanri kontekstis analüüsimine. Kursuse õppesisu: Kirjandusloo peajooni ja põhinähtusi. Kirjandusperioodide ja -voolude kujunemine ning muutumine realismist kuni postmodernismini, 19. sajandi II poolest kuni 21. sajandi alguseni. Kirjandusteose seosed ajastu kultuuri ja ajaloo, kirjandusžanrite vormi- ja sisutunnused. Eesti kirjandus maailmakirjanduse kontekstis. Realismi kujunemine ja tunnused maailmakirjanduses (nt Honoré de Balzac, Gustave Flaubert, Fjodor Dostojevski, Lev Tolstoi, Anton Tšehhov, Knut Hamsun). Naturalism (nt Émile Zola, Guy de Maupassant). Realismi kujunemine ja eripära eesti kirjanduses (nt Eduard Vilde, August Kitzberg, Juhan Liiv). Realistlik romaan (nt A.H. Tammsaare, August Mälg, Gert Helbemäe, Mats Traat). Modernistlikud suundumused luules. Sümbolism (nt Charles Baudelaire, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud). Uusromantiline sümbolism (nt William Butler Yeats, Aleksandr Blok jt). Avangardistlik luule (nt futurism, ekspressionism, dadaism, sürrealism, imazism). Maailmaluule pärast II maailmasõda (nt Pablo Neruda, Sylvia Plath, Zbigniew Herbert, Wisława Szymborska jt). Biitnikud (nt Charles Bukowski). Eesti luule alates 20. sajandist. Kirjanduslikud liikumised ja rühmitused: Noor-Eesti, Siuru, Tarapita, Arbujad (nt Gustav Suits, Marie Under, Henrik Visnapuu, Betti Alver, Heiti Talvik). Avangardistlik luule (nt sümbolism, ekspressionism, futurism, sürrealism). Pagulasluule (nt Bernard Kangro, Kalju Lepik, Ivar Grünthal, Karl Ristikivi). Luuleuuendus, kassetipõlvkond ja selle järellaine (nt Jaan Kross, Ain Kaalep, Artur Alliksaar, Paul-Eerik Rummo, Jaan Kaplinski, Hando Runnel, Viivi Luik, Jüri Üdi). Seisakuaja luule (nt Juhan Viiding, Toomas Liiv, Doris Kareva, Andres Ehin). Luule siirdeajastul ja sajandivahetusel (nt Indrek Hirv, Hasso Krull, Elo Viiding, Triin Soomets). Nüüdisluule (nt fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Kalju Kruusa, Carolina Pihelgas, Eda Ahi, Tõnis Vilu). Modernistliku draama kujunemine ja tunnused. Psühholoogiline draama (nt Henrik Ibsen, Anton Tšehhov, August Strindberg). Sümbolistlik draama (nt Maurice Maeterlinck). Absurdidraama (nt Samuel Beckett, Eugène Ionesco). Sotsiaalpsühholoogiline draama (nt Tennessee Williams, Edward Albee, Eugene O'Neill). Draama

	postmodernismi ajajärgul (nt Harold Pinter, Tom Stoppard). 20. sajandi eesti draama (nt August Kitzberg, Eduard Vilde, Oskar Luts, A.H.Tammsaare, Enn Vetemaa, Madis Kõiv, Andrus Kivirähk, Jaan Tättel). Postmodernistlik draama (nt Mati Unt, Urmas Vadi). Modernistlikud suundumused proosas. Süvapsühholoogiline romaan (nt James Joyce, Virginia Woolf, William Faulkner). Kadunud põlvkond ja sõjaromaan (nt Ernest Hemingway, Erich Maria Remarque, F. Scott Fitzgerald). Eksistentsialism (nt Franz Kafka, Albert Camus, Jean-Paul Sartre). Idamaiste usundite mõjud kirjanduses (nt Hermann Hesse, Jerome David Salinger). Biitkirjandus (nt William S. Burroughs „Alasti lõunasöök”, Jack Kerouac „Teel”). Postmodernistlik romaan (nt John Fowles, Kurt Vonnegut, Umberto Eco, Milan Kundera, Vladimir Nabokov, Sergei Dovlatov). Lühiproosa (nt Philip Roth, Jorge Luis Borges, Alice Munro). Eesti proosakirjandus. Kujunemisromaan (nt August Gailit). Ajalooline romaan (nt Jaan Kross, Karl Ristikivi, Mats Traat, Ene Mihkelson, Meelis Friedenthal). Postmodernism eesti proosas (nt Mati Unt, Vaino Vahing, Nikolai Baturin). Novelližanri areng (nt Jaan Oks, Friedebert Tuglas, Peet Vallak, Arvo Valton, Mehis Heinsaar, Mait Vaik). Nüüdisproosa arenguid. Omaeluloolisus (nt Maarja Kangro, Jaan Kaplinski, Tõnu Õnnepalu, Mudlum). Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, avangard, dadaism, eksistentsialism, ekspressionism, estetism, futurism, imažism, impressionism, kassetipõlvkond, kujunemisromaan, modernism, omaelulooline romaan, postmodernism, (süva)psühholoogiline romaan, sümbolism, sürrealism, uusromantism. Praktilised tööd: • arutelud, rühmatööd, ettekanded, • töölehtede täitmine, kirjandid ja arutlused. Õpetaja võib jooksvalt teha muudatusi õppesisis.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on lugenud läbi vähemalt kolm tervikteost, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes, jagab oma lugemiskogemusi; • selgitab kirjandusperioodide ajalist järgnevust realismist kuni 21. sajandi kirjanduseni ning nende seost ajaloo- ja kultuurikontekstiga; • leiab kirjandusteosest ajastule või voolule iseloomuliku mõtteviisi ja väärtushinnangute kajastusi ning eristab tekstinäidete põhjal eri žanre, nende väljenduslaadi ja ülesehitust; • analüüsib ja hindab luule-, proosa- ja draamateoste poeetikat, väljendusvahendite mitmekesisust ja tähendust.
Hindamine	Eristav. Koondhinde moodustavad analüüsitööd, suulised diskussioonid/ettekanded ning loovtööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu, vormi ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed

	Õpikud: • „Kirjandus realismist postmodernismini“ A. Nahkur • „Uuem eesti kirjandus“ E. Annus, L. Epner, M. Velsker • „Eesti kirjanduslugu“ E. Annus jt • „Uuem kirjandus“ J. Kaus • „Nüüdiskirjanduse kurvid ja ristmikud“ M. Undo • „Kirjandus realismist postmodernismini“ A. Nahkur • „20. sajandi I poole eesti kirjandus“ E. Annus, L. Epner jt • „Uuem eesti kirjandus“ E. Annus, L. Epner, M. Velsker Lisamaterjalid: • „Poeetika“ A. Merilai, E. Annus, A. Saro • „XX sajandi kirjanikke“ • „Kirjanduse kõnetus“ S. Nootre • Kultuuriajakirjanduses ilmunud artiklid, mis sisaldavad autorite ja teoste kajastusi ning teoreetilisi ja kirjandusloolisi käsitusi. • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001
--	--

Kursuse nimetus	KIRJANDUS JA ÜHISKOND. Kirjanduse 5. kursus
Staatus	kohustuslik kursus
Eelduskursused	Varasemad kohustuslikud kursused
Õpetamise aeg	12. klassis
Kursuse lühikirjeldus, õppesisu ja praktilised tööd	Kursuse lühikirjeldus: „Kirjandus ja ühiskond“ käsitleb inimese ja ühiskonna suhteid, aga samuti kirjanduse laiemat ühiskondlikku tähendust ja olulisust maailmas toimuvate muutuste märkamisel, teadvustamisel, mõtestamisel ja kujundamisel. Olulisi kirjandus- ja mõttevoole ning ühiskonna ja kultuuriga seotud praktikaid analüüsitakse peamiselt 20. ja 21. sajandi kirjanduse põhjal, sest ühiskondlikud muutused on olnud neil ajajärgudel kõige suuremad ning nende tähtsus murranguline. Kursuse õppesisu: Kirjanduse positsioon ja funktsioon ühiskonnas. Kirjanduslikud institutsioonid. Kirjandusväljaanded (nt Keel ja Kirjandus, Looming, Vikerkaar, Värske Rõhk, Sirp). Kirjandusteadus ja -kriitika. Kirjanduse avaldumine avalikus ruumis ja meedias. Kirjaniku staatus ja selle muutumine. Esseistika kirjanduse rollist ühiskonnas (nt „Kius olla julge“ I ja II). Kirjandussaadet teles ja raadios. Kirjandusfestivalid ja -üritused (Prima Vista, HeadRead, Kirjandustänav festival, luuleprömm). Kirjandusauhinnad (Maarja Kangro „Minu auhinnad“). Kirjandus mõttevoolude mõjuväljas. Psühhoanalüüsi mõju kirjandusele (nt teadvuse vool, sürrealism, nt James Joyce „Ulysses“, Virginia Woolf „Tuletorni juurde“). Eksistentsialism (nt Jean-Paul Sartre, Albert Camus, Mati Unt). Feminism ja naisvaatepunkt kirjanduses (nt Virginia Woolf, Doris Lessing, Elfriede Jelinek „Klaveriõpetaja“, Liza Marklund, Leida Kibuvits, Maarja Kangro ja Lilli Luugi novellid, Eia Uus „Tüdrukune“). Postkolonialistlik mõtteviis kirjanduses (nt Chinua Achebe, Hanif Kureishi, Arundhati Roy, Doris Lessing „Imerohi pole müüdav ja teisi jutte“, Anton Hansen Tammsaare „Ma armastasin sakslast“, Emil Tode „Piiririik“ jt). Ökokriitiline vaade kirjanduses (nt Richard Powers „Ilmapuu“, Hasso Krull, Valdur Mikita). Postmodernism kirjanduses (nt Mati Unt „Öös on asju“). Poliitilise tegelikkuse mõju kirjandusele. Kirjandus ja ideoloogia. Kirjandus totalitaarsetes ja demokraatlikes ühiskondades. Autori positsioon ühiskonnas. Nõukogudeaegne kirjandus, sotsialistlik realism (nt Hans Leberecht, Juhan Smuul). Dissidentlus, keelatud ja tõrjutud autorid. Tsensuuri haare, keelatud raamatud ja käsikirjad (nt Paul-Eerik Rummo „Saatja aadress“). Kirjandusteoste varjatud sõnumid, alltekst. Mälestuslik pagulasproosa ja -luule (nt Arved Viirlaid, August Mälk, Bernard Kangro, Karl Ristikivi ja Kalju Lepiku luule). Keelatud teemad, nt rahvuslus (nt Hando Runneli luule), okupatsioon ja küüditamine (nt Jaan Kruusvall „Pilvede värvid“), metsavendlus (nt Ene Mihkelson „Katkuhaud“), religioon (nt Ain Kalmus, Uku Masingu luule). Ajalookirjanduse uued suundumused (nt Sofi Oksanen, Meelis Friedenthal, Kai Aareleid „Linnade põletamine“, Ilmar Taska „Pobeda 1946“). Kirjandus ühiskondlike protsesside peegeldajana. Võimu ja vaimu

probleemistik kirjanduses. Inimese valikud ja positsioon poliitiliste muutuste keerises (nt Joseph Brodsky, Anna Ahmatova, Bertolt Brecht, Mihhail Bulgakov, Günter Grass, Imre Kertész, Milan Kundera, Boriss Pasternak, Viktor Pelevin, Vladimir Sorokin, Arvo Valton, Jaan Kross, Viivi Luik). Satiiriline ja allegooriline kirjandus (nt Mihhail Bulgakov „Saatuslikud munad“, Daniil Harms, Sergei Dovlatov, Timur Vermes, Andrus Kivirähk „Ivan Orava mälestused“). (Auto)biograafia ja omaelulooline kirjandus (nt Mari Tarand „Ajapildi sees“, Peeter Sauter „Indigo“, Mihkel Raud „Musta pori näkku“, Jaan Kross „Kallid kaasteelised“, Kristiina Ehin „Paleontoloogi päevaraamat“, Tõnu Õnnepalu romaanid, Mudlum „Mitte ainult minu tädi Ellen“, Andrus Kasemaa luule).

Kirjandus võrgustunud ja üleilmastunud kultuuris. Tänapäeva ühiskonna probleemid kirjanduses (nt võõrandumine ja individualism, tarbimiskultuur, kliimakriis, vaimne tervis, kooli- ja perevägivald, seksuaalne identiteet, nt Lionel Shriver, Chuck Palahniuk, David Mitchell, José Saramago, Michel Houellebecq, Sass Henno, Kaur Kender, Hasso Krull, Tõnis Vilu). Transgressiivne kirjandus (nt Charles Bukowski luule, Bret Easton Ellis, Maarja Kangro „Klaaslaps“). Kirjandus tehnoloogiliste arengute keerises (nt ühismeedialuule, tviteratuur, hüpertekstid, interdistsiplinaarsus, videoluule). Inimese ja tehnoloogia suhted. Kirjandus eri meediumides (nt arvutimängud, linnaruum, reklaam, muusika). Ühiskonnakriitiline luule (nt Elo Viiding, Kivisildnik, Triin Soomets, fs, Jürgen Rooste, Kristiina Ehin, Maarja Kangro, Sveta Grigorjeva). Postdramaatiline ja tehnoloogiline teater.

Kirjandus ja tulevikuühiskonnad. Utopia ja düstopia (nt Aldous Huxley, Ray Bradbury „451° Fahrenheiti“, George Orwell „1984“, Dave Eggers, Suzanne Collins, Karl Ristikivi „Imede saar“, Andris Feldmanis „Viimased tuhat aastat“). Postapokalüptiline kirjandus, katastroofikirjandus (nt Margaret Atwood, Cormac McCarthy, Armin Kõomägi „Lui Vutoon“, Katrina Kalda „Maa, kus puudel pole varju“). Alternatiivajalugu (nt Andrus Kivirähk „Mees, kes teadis ussisõnu“, Indrek Hargla „French ja Koulu“, Paavo Matsin „Gogoli disko“). Teadusulme (nt Stanisław Lem, Isaac Asimov, Arkadi ja Boriss Strugatski).

Arutlustemasid. Ideoloogiad, moraal ja esteetika ümberhinnangute keerises. Kirjandus ja ühiskonna valupunktid. Nüüdiskirjandus ning ajalugu. Kirjanduse rahvuslik, euroopalik ja individuaalne alge. Kirjanduse rahvuslikkus ja rahvusülesus. Kirjandus kui ühiskondlik või keeleline provokatsioon. Kirjandus ja elektrooniline meedia. Reaalsuse ning fantastika põimumine, astumine tundmatusse maailma. Inimese ja maailma suhte kajastusi. Kirjandus teise kogemuse vahendajana. Euroopa kirjandus eetiliste ja humanistlike väärtuste ning hoiakute kujundajana.

Mõisted: absurdidraama, ajalooline romaan, allegooria, alltekst, düstopia, eksistentsialism, feminism, hüpertekst, ideoloogia,

	interdistsiplinaarsus, iroonia, katastroofiromaan, kirjanduskriitika, kirjandusteadus, modernism, omaelulooline kirjandus, postapokalüptiline kirjandus, postkolonialism, postmodernism, päevikukirjandus, psühhoanalüüs, satiir, sotsialistlik realism, teadusulme, teadvuse vool, transgressiivne kirjandus, tsensuur, tviteratuur, utoopia, ökokriitika, ühismeedialuule. Praktilised tööd: • arutelud, rühmatööd, ettekanded, • töölehtede täitmine, kirjandid ja arutlused. Õpetaja võib jooksvalt teha muudatusi õppesisus.
Kursuse õpitulemused	Kursuse lõpus õpilane: • on lugenud läbi vähemalt kolm proosa- või draamateost ja ühe eesti autori luulekogu, analüüsib ja tõlgendab loetud teoseid nii ühisaruteludes kui ka individuaalses tekstiloomes; • arutleb kirjanduse ja ühiskonna omavaheliste suhete üle, nimetab kirjandusteose loomet ja vastuvõttu mõjutavaid tegureid ja toob nende kohta näiteid; • analüüsib kirjandusteost mõne 20. või 21. sajandi mõtte- või kirjandusvoolu kontekstis, leiab tekstist iseloomulikke tunnuseid ja näiteid; • toob loetud teosele või tekstikatkendile tuginedes näiteid ajastu ja inimese kujutamisest, arutleb teoses käsitletud ühiskondlike probleemide ja väärtuste üle; • iseloomustab põhjalikumalt vähemalt kahe autori loomingut, määrab nende teoste koha ajastus, voolus või rahvuskirjanduses.
Hindamine	Eristav. Koondhinde moodustavad analüüsitööd, suulised diskussioonid/ettekanded, kontrolltööd, lugemiskontrollid, suulised diskussioonid/ettekanded, kirjandid ning loovtööd. Aineõpetaja täpsustab õppeinfosüsteemis kursuse esimeses sissekandes vastavate tööde arvu, vormi ning hinde kujunemise viisi. Kursusehinnet arvestatakse kirjanduse kooliastmehinde väljapanemisel.
Õppematerjalid	Peamised õppematerjalid: Töölehed Õpikud: • „Kirjandus ja ühiskond“ J. Kaus • „Nüüdiskirjanduse kurvid ja ristmikud“ M. Undo • „Kirjutatud maailmad“ M. Lainvoo Lisamaterjalid: • Kultuuriajakirjanduses ilmunud artiklid, mis sisaldavad autorite ja teoste kajastusi ning teoreetilisi ja kirjandusloolisi käsitlusi. • „Interaktiivõppe strateegiad klassiruumis. Omanäolise Kooli Arenduskeskus.“ D. Buehl, 2001